

Eric Toussaint, Nathan Legrand

Nicaragua 1979-2019 – Sandinist-revolutionens historia

Ur *CADTM*, (Committee for the Abolition of Illegitimate Debt), 18 juli 2019

I Nicaragua startade 1978 ett folkligt uppror under ledning av den sandinistiska befrielsefronten, FSLN. Upproret segrade sommaren 1979 och ett omfattande reformarbete påbörjades, med jordreform, nationaliseringar m m. Målet blev att bygga ett socialistiskt samhälle. Entusiasmen var stor.

Men man stötte på många problem, bl a i form av en aggressiv USA-stödd kontrarevolution, som konsekvent försökte sabotera revolutionen. Alla till buds stående medel tillgreps, ideologiska (med propaganda, ryktesspridning, falska nyheter m m), politiska, ekonomiska och våldsamma (sabotage, mord och väpnad kamp). Till slut segrade kontrarevolutionen och kunde börja omintetgöra revolutionens landvinningar. FSLN:s valförlust 1990 är här en viktig milstolpe.

För revolutionärer är en förståelse för utvecklingen i Nicaragua av stor vikt: Varför gick det snett? Vad kunde man ha gjort för att undvika nederlaget? Osv osv. Följande artikel är ett försök att göra ett bokslut över revolutionen i Nicaragua.

Efter artikeln ges lästips med texter som skrevs under själva processen, ordnade i tidsordning, vilket gör det möjligt att följa hur man analyserade utvecklingen under själva skeendet.

Martin Fahlgren (oktober 3029)

Sandinist-anhängare i Managua, Nicaragua, som 19 juli 2009 firade 30-årsdagen av revolutionen som 1979 störtade Somoza-regeringen.

Den nicaraguanska regeringens våldsamma repression mot demonstranter, som protesterade mot landets brutala nyliberala politik, vilken lett till över 300 dödade av regimen sedan april 2018, är bara ett av skälen till att olika vänsterinriktade sociala rörelser tagit avstånd från den regimen som leds av president Daniel Ortega och vice president Rosario Murillo.

Vänstern har emellertid många fler orsaker att fördöma regeringens politik. För att förstå detta måste vi gå tillbaka till 1979. Det året segrade en autentisk revolution i Nicaragua där folket genom självorganisering reste sig i städer och bostadskvarter i samverkan med Sandinistiska nationella befrielsefronten (Frente Sandinista de Liberación Nacional, FSLN), en politiskt militär organisation med inspiration från den marxistisk-guevaristiska/castristiska modellen.

Revolutionen satte punkt för Somozadynastins 42 år långa auktoritära styre, som lagt beslag på staten – armén, administrationen och betydande delar av de ekonomiska tillgångarna – och upprättat en nära allians med USA. Somozadiktaturen visade sig vara ett effektivt bålverk mot progressiva politiska krafter. Multinationella bolag kunde fortsätta och öka utplundringen av Nicaraguas naturtillgångar i utbyte mot provisioner, som fogades till den härskande familjens allt mer betydande förmögenhet.

FSLN bildades på 1960-talet som en vänstergrupp som främst utvecklade sitt motstånd mot regeringen genom gerillakrigföring. Först när dess gerillastyrkor i december 1974 tog högt uppsatta medlemmar av den härskande klassen i Nicaragua som gisslan började organisationen betraktas som ett allvarligt hot mot diktaturen. Efter sandinistgerillans spektakulära aktion utropade regimen undantagstillstånd, ökade repressionen i samhället och inledde jakten på FSLN.

Tidigare samma år hade liberala delar av bourgeoisie, som var motståndare till koncentrationen av förmögenhet och makt i händerna på den härskande klickens kring Somoza, redan bildat Demokratiska befrielseunionen (Unión Democrática de Liberación – UDEL) under ledning av Pedro Joaquín Chamorro Cardenal, chefredaktör för den liberala dagstidningen *La Prensa*. Man hoppades kunna skapa politisk kraft och tvinga regeringen till liberaliseringar.

FSLN splittrades så småningom i tre fraktioner. ”Det utdragna folkkrigets fraktion” höll sig till strategin att samla krafter i avlägsna områden tills man uppnått tillräcklig styrka för att kunna befria hela regioner i landet och inleda slutattacken mot Somozas armé.

”Den proletära tendensen” var en utmaning mot strategin med det utdragna folkkriget, som man betraktade som missriktad med tanke på att det inte fanns någon permanent ockupationsarmé. Man hävdade att eftersom befolkningen på landsbygden inte direkt berördes av imperialisternas planer skulle den heller inte ansluta sig till gerillan i någon större omfattning.

Vidare hade utvecklingen av en kapitalistisk produktion i landet och den ekonomiska utvecklingen på 1950- och 1960-talet gett upphov till ett jordbruks- och industriproletariat, som 1978 utgjorde 40 respektive 10 procent av den aktiva befolkningen. Den ”proletära tendensen” satsade därför på att organisera arbetarklassorganisationer i massomfattning i stadsområdena och fick stöd av industriarbetarna för att starta ett snabbt uppror när förutsättningarna förelåg.

Slutligen fanns ”terceristas”, där Daniel Ortega och hans bror Humberto tillhörde de ledande namnen, som förespråkade en strategi inriktad på uppror, men lämnade dörren öppen för taktiska allianser med de liberala delar av bourgeoisie som var motståndare till Somoza. Medan den ”proletära tendensen” betonade nödvändigheten av massuppror och självorganisering uppvisade ”terceristas” tendenser som gick ut på att ”substitution” dvs väpnad resning under ledning av organiserade gerillastyrkor, men utan någon samtidig massresning, skulle räcka för att störta regimen och ta makten.

Daniel Ortega

1977 hävde regimen slutligen undantagstillståndet i tron att gerillarörelsen besegrats och att förutsättningar nu fanns att inleda förhandlingar med den liberala oppositionen. Men de olika fraktionerna inom FSLN dröjde inte med att återuppta de väpnade aktionerna i städerna. När Pedro Joaquín Chamorro Cardenal i januari 1978 mördades av regimen:s soldater fångades detta på video. Det väckte oerhörd vrede inom den liberala oppositionen och även bland befolkningen i stort.

En generalstrejk utlystes med stöd av den liberala bourgeoisien medan grupper inom FSLN iscensatte väpnade aktioner mot Somozas nationalgarde. I augusti utlystes en ny generalstrejk. Sandinistiska gerillastyrkor attackerade Nationalpalatset, där ett gemensamt sammanträde mellan parlamentets båda kamrar pågick och flera hundra togs som gisslan. Det ledde till att flera politiska fångar släpptes ur Somozas fängelser.

Viktigare var att spontana resningar mot regimen förekom, vilket gjorde att vänstern fick övertaget mot den liberala oppositionen. Sedan FSLN uppmanat till uppror utbröt en rad resningar i städerna i september 1978. Även om de blev klart besegrade av nationalgardet skrämde det den liberala oppositionen, vars företrädare försökte få till stånd förhandlingar med regimen under medling av den USA-dominerade Organisationen av amerikanska stater (OAS). "Terceristas" tog nu avstånd från den utvecklingen och lämnade den front de varit med om att bygga upp tillsammans med den liberala oppositionen.

I januari 1979 avvisade Somoza den liberala oppositionens förslag. Nu övergick initiativet till sandinisterna, som en månad senare enade och bildade den nya Nationella patriotiska fronten (Frente Patriótico Nacional – FPN), där de var den politiskt dominerande kraften.

Medan FSLN planerade en bred militär offensiv manade man i juni till generalstrejk. Medan massresningar inträffade i städerna övergick det väpnade upproret till att ett efter ett befria olika områden i landet. Somozas armé var i upplösningstillstånd. När arméns fäste i huvudstaden

slutligen befriades den 19 juli 1979 hade de delar som återstod inget annat väl än att fly, framför allt till grannlandet Honduras.

I den nya FPN-regeringen utlovade de revolutionära krafterna att införa en demokratisk regim, garantera att Nicaragua skulle stå för en alliansfri utrikespolitik – och därmed sätta punkt för alliansen med USA – och utveckla en ”blandekonomi”. Kooperativa och statliga företag skulle uppmuntras medan förekomsten av privat ägande inte skulle hotas på något avgörande sätt så länge som det framstod som ”patriotiskt”, dvs lojalt gentemot den sandinistiska revolutionen och inte gentemot den störtade Somozaregimen eller USA-imperialismen.

Under de följande två åren framgick hur mycket Nicaragua skilde sig från andra exempel på där vänstern i Latinamerika kommit till makten genom val. Exempelvis Chile 1970, Venezuela 1998-1999, Brasilien 2002-2003, Bolivia 2005-2006 och Ecuador 2006-2007.

Genom att Anastasio Somozas armé slagits sönder och diktatorn flytt tog FSLN inte bara över regeringsmakten utan ersatte också Somozas militär med en ny armé, som skulle ställas i folkets tjänst. Den tog också kontrollen över bankerna och fastslog att staten skulle ha monopol över utrikeshandeln.

Under 1980-talet skedde omfattande sociala framsteg inom hälsovård, utbildning, bostäder (även om de där förblev rudimentära), förbättrade möjligheter att organisera sig och demonstrera, samt tillgång till krediter för småproducenter (tack vare att banksystemet förstatligats). Detta utgjorde klara framsteg.

Men FSLN-regeringen blev tvungen att utkämpa ett decennielångt krig mot kontrarevolutionära styrkor vid namn Contras, som hade kraftfullt stöd av USA. Då Washington inte lyckades förverkliga planerna på direkt militärt ingripande nöjde man sig med en ”lågintensiv” konflikt i syfte att strypa Nicaragua ekonomiskt och isolera FSLN politiskt. USA-imperialismen och dess vasaller (som Carlos Andrés Pérez’ regim i Venezuela och regionala diktaturer som Honduras, som fungerade som basområde för Contras) såg det som nödvändigt att hålla tillbaka möjligheterna att sprida detta stora experiment i social frigörelse och förnyad nationell stolthet. I själva verket pågick sociala revolter överallt i regionen, framför allt i El Salvador och Guatemala där revolutionära krafter av samma inriktning som sandinisterna hade varit aktiva i decennier.

1990 förlorade FSLN emellertid de allmänna valen mot högern och Violeta Chamorro, änka efter Pedro Joaquín Chamorro Cardenal, valdes till president. Under Chamorro skulle Nicaragua helt sluta upp bakom de nyliberala åtstramningar som ”konsensus i Washington” förordade. I slutet av decenniet hade Nicaragua blivit det näst fattigaste landet i Latinamerika, efter Haiti.

Värdering av sandinisterna

På 1990-talet fanns en del som, på grund av svikna förhoppningar, hävdade att det som krävdes var att försöka ”förändra samhället utan att ta makten”. Dessvärre går det inte att förändra samhället utan att folk tar makten på statens nivå. Frågan är snarare: Hur ska det gå att bygga en genuin demokrati – dvs där folket utövar makt i syfte att nå frigörelse?

I Nicaragua var det nödvändigt att störta Somozadiktaturen genom en kombination av folklig resning och agerande av en politiskt-militär organisation. Segern i juli 1979 är därför i sig en folklig triumf värd att hylla. Utan den fyndighet och uthållighet folket gav prov på under kampen skulle FSLN inte ha klarat av att rikta det avgörande slaget mot Somozadiktaturen.

Nu uppstår en rad frågor. Gick FSLN ”för långt” i de samhällsförändringar man gjorde? Slog man in på fel väg? Eller beror missträkningsarna i den senare utvecklingen på aggressionen från den nordamerikanska imperialismen och dess allierade – i Nicaragua och på andra håll i regionen?

I själva verket gick ledningen för FSLN inte tillräckligt långt i radikal riktning.

För det första gick ledningen för FSLN inte tillräckligt långt när det gällde att vidta radikala åtgärder till stöd för de delar av befolkningen, som var mest utsugna och förtryckta, först och främst

de fattiga på landsbygden men även underbetalda arbetare på fabriker och inom hälsovård och utbildning. Man gjorde för många eftergifter för kapitalister inom jordbruket och i städerna.

För det andra gav FSLN med parollen ”Nationella direktoratet – ge oss order” inte tillräckligt stöd för självorganisering och arbetarkontroll. Man satte gränser som var ytterst skadliga för den revolutionära processen.

Givetvis ligger skulden för att kriget började helt och hållet hos fienderna till Sandinistregeringen, som inte hade något annat val än att bemöta aggressionen. Ändå gjordes misstag i det sätt kriget bedrevs på: Humberto Ortega, arméchefen, skapade en reguljär armé utrustad med dyrbara tunga stridsvagnar, som inte lämpade sig för att bekämpa de gerillametoder Contras använde sig av. Dessutom var tvångsinkallelserna av landets unga impopulärt.

Detta, tillsammans med de misstag som skedde under jordreformen, fick negativa följder. I en intervju nyligen framhöll Henry Ruiz, en av de nio medlemmarna av den nationella ledningen på 1980-talet: ”*Campesinos* gynnades inte av jordreformen, i stället drabbades de av kriget. Det krig *contras* bedrev och det vi bedrev.”

Jordreformen var synnerligen otillräcklig och *Contras* utnyttjade detta till fullo. Mycket mer mark skulle ha delats ut till familjer på landsbygden och gett dem äganderätt till egendomarna. I stället nationaliserade sandinistledningen de stora egendomar som tillhört Somoza, men skyddade större kapitalistiska grupper och mäktiga familjer, som en del av sandinisterna ledare ville förvandla till allierade eller sympatiskt inställda.

Tillsammans med detta misstag ville FSLN snabbt skapa en statlig jordbrukssektor och kooperativ som ersättning för de stora egendomarna under Somozaeran. I stället borde man ha satsat på små (och medelstora) privata jordbruk, rättigheter att äga dem skulle ha delats ut och de nya småbönderna skulle försetts med materiellt och tekniskt bistånd.

Dessutom borde man ha satsat på att stödja produktion för den inhemska marknaden. En förbättring och utvidgning av den inhemska och regionala marknaden skulle dessutom ha maximalt utnyttjat möjligheterna till ekologiska brukningsmetoder.

Å ena sidan gjorde FSLN:s ledning alltför många eftergifter till borgerliga krafter, som sågs som bundsförvanter, och å andra sidan gjordes överdrivna satsningar på statlig och konstgjord kooperativ verksamhet. Följderna lät inte vänta på sig: en del av befolkningen som blivit besviken på sandinistregeringens åtgärder lockades av *Contras*.

Dessa var smarta nog att betona frågor som siktade in sig på besvikna bönder och där man sade att man skulle hjälpa dem att bli av med FSLN. Sedan skulle man få till stånd en rättvis jordfördelning och jordreform. Det var en svekfull propaganda, men den fick stor uppslutning på landsbygden.

En del inom sandiniströrelsen genomförde undersökningar ute på fältet och slog larm till ledningen om vad som höll på att hända. Exempelvis det arbete som samordnades av Orlando Nuñez, som förblev lojal gentemot Ortega trots den vänsterhållning han intagit inledningsvis.

Undersökningar gjorda av andra som var oberoende av regeringen och med kopplingar till befrielse-teologin drog samma slutsatser. Flera organisationer på landsbygden närstående sandinisterna (UNAG, ATC, osv) var också medvetna om problemen, men ägnade sig åt självzensur. Internationella experter med kunskaper om landsbygden slog också larm.

Det gjordes eftergifter till lokalt storkapital, som felaktigt uppfattades som patrioter och vänner till folket. Löneökningarna var begränsade och företagsledarna lockades med skatteförmåner. Den sortens allianser borde inte ha förekommit.

I varje viktigt skede uppstod kritik inom och utanför FSLN. Exempelvis startades tidskriften *Envio* 1981 ”för att ge ’kritiskt stöd’ till den revolutionära processen i Nicaragua utifrån befrielse-teologins omsorg om de fattiga”. Men den sortens kritik var inget som ledningen brydde sig om. Den hade också alltmer börjat domineras av Daniel Ortega, dennes bror Humberto och Victor Tirado López.

Alla tre stödde ”terceristafraktionen” (som inte hade någon klar uppfattning om behovet av självorganisering och var benägen till allianser med bourgeoisien). De fick också stöd av Tomas Borge och Bayardo Arne från ”utdragna folkkrigs-fraktionen”. De fyra andra medlemmarna av den nationella ledningen gjorde heller inget för att bilda ett block mot de fortsatta och förvärrade felstegen.

Det är viktigt att framhålla att förslag om en alternativ politik lades fram både inom och utanför FSLN. Konstruktiva kritiska röster väntade inte på bakslaget i valet 1990 för att föreslå nya riktlinjer, men de fick inget större gensvar och förblev relativt isolerade.

Illegitima och motbudande skulder

FSLN:s ledning borde också ha ifrågasatt återbetalningarna av den offentliga skuld man ärvt av Somozadiktaturen och brutit med Världsbanken och Internationella valutafonden. Som beroende land lierat med USA hade Somozas Nicaragua tagit emot stora summor lån utifrån på 1970-talet. Förutom internationella institutioner som Världsbanken och Internationella valutafonden hade en rad internationella banker gett lån. Även om dessa lån officiellt skulle gå till utveckling användes de i stället för att stärka den auktoritära regimen och öka förmögenheterna hos Somoza och hans klick.

När de senare lämnat landet med större delen av sina tillgångar var behovet pressande för den nya sandinistregeringen att skaffa sig medel för att kunna finansiera progressiva åtgärder och satsa på industrialisering. Skulden från Somozatiden skulle snart sätta stopp för den sortens politik.

När FSLN tog makten uppgick utlandsskulden till 1,5 miljarder dollar. 1981 uppgick avbetalningarna på skulden till 28 procent av landets exportintäkter. Givetvis skulle det inte ha varit någon lätt uppgift för ett land som Nicaragua att ensamt konfronteras med kreditgivarna. Men man kunde ha börjat med att ifrågasätta legitimiteten i skulderna till de institutioner som finansierat diktaturen. Sandinistregeringen kunde ha organiserat en offentlig hearing om dessa skulder med medborgarna direkt involverade och sökt stöd hos en bred internationell rörelse kring kravet om att skulderna skulle avskrivas.

När man gick med på att återbetala skulden innebar det ett stöd åt den nicaraguanska bourgeoisien, som investerat i de skulder Somoza tagit på sig och lånat från banker i USA. Genom att gå med på återbetalning undvek sandinistregeringen också en direkt konfrontation med Världsbanken och Internationella valutafonden. Trots regeringens försök att upprätthålla samarbetet beslutade de institutionerna att avbryta de ekonomiska relationerna – ett bevis på hur meningslöst det varit med alla eftergifter.

Men när utlandsskulden var uppe i sju miljarder dollar införde FSLN-regeringen i strukturell anpassningsplan, som försämrade villkoren för de fattiga utan att drabba de rika. Denna plan, som infördes 1988, liknade de vanliga villkor som Internationella valutafonden och Världsbanken påtvingade olika länder – trots att dessa båda institutioner fortfarande inte återupptagit de ekonomiska relationerna.

FSLN-regeringen höll på att leda den revolutionära processen rakt in i väggen. Det ledde till högerens seger i valet i februari 1990. I stort behöll regeringen en ekonomisk inriktning, som var förenlig med intressena hos den förmögna bourgeoisien i landet och de stora utländska bolagen. Det var en exportorienterad ekonomi baserad på låga löner för att behålla konkurrenskraften på världsmarknaden.

Det som hindrade revolutionen från att gå framåt var oförmågan att sätta folket i centrum för den övergång som följde på störtandet av Somozadiktaturen, inte någon öppet radikal politik. Men detta var inte oundvikligt – regeringen borde ha gett större uppmärksamhet åt folkets behov och önskemål, på såväl landsbygden som i städerna.

För att bryta sig loss från den exportinriktade och råvarubaserade modell, som handlar om konkurrenskraft på den internationella marknaden, kunde sandinisterna ha gått emot intressena hos de

kapitalister som fortfarande dominerade råvarubranschen. De kunde ha gjort mer för att gradvis införa protektionistiska åtgärder till förmån för små och mellanstora producenter, som servade den inhemska marknaden, och begränsa importen. Detta skulle inte ha gjort att bönder och små och medelstora företag behövt offra sig för den internationella marknaden.

I stället för att uppmuntra massorna att lyda order från toppen inom FSLN borde medborgarnas självorganisering på alla nivåer ha stått i förgrunden, där medborgarna getts kontroll över den offentliga administrationen samt över räkenskaperna hos olika privata företag. De politiska institutioner som byggdes upp under FSNL-regeringen skilde sig inte på något avgörande sätt från vad som gäller i parlamentariska demokratier med stark presidentmakt. Strukturerna kunde inte, och gjorde det inte heller, utgöra någon bas för alternativ makt när högern vann valet 1990.

Att vägra göra motstånd när långivarna kräver återbetalning av en orättfärdig skuld är i allmänhet inledningen till att tankarna på förändring överges. Om man inte säger nej till bördan av illegitima skulder blir det folket som får axla den bördan.

Vi betonar frågan om den illegitima skulden eftersom, i fall Daniel Ortegas och Rosario Murillos auktoritära regim skulle bli avsatt, en folklig regering då skulle behöva ifrågasätta skuldåterbetalningarna. Om högern skulle ta över efter att den nuvarande regimen störtats kan vi utgå från att den inte kommer att protestera mot skulderna.

När FSLN-regeringen 1989 nådde en uppgörelse med Contras som satte punkt för inbördeskriget var det givetvis något positivt. Ändå var det en pyrrhuseger.

När sandinistledningen utlyste nyval i februari 1990 var den säker på att ta hem segern. Efter att precis ha förhandlat fram en uppgörelse om fred väntade man sig få 70 procent av rösterna i valet blev den fullständigt slagen av häpnad över valförlusten. Valresultatet lede till en oerhörd våg av panik inom sandinisterna ledning. Högern segrade delvis genom att skrämmas med att kriget skulle börja på nytt om FSLN segrade. Ledningen för FSNL hade inte noterat det växande missnöjet inom en stor del av befolkningen. (Många bedömare hävdade också att resultatet kunde skyllas på president Daniel Ortegas oförmåga att avskaffa värnplikten – red.)

Detta visar klyftan mellan befolkningens majoritet och en ledning som vant sig vid att ge order. Många invånare vill slippa fortsatt blodsutgjutelse och röstade därför motvilligt på högern i hopp om att få ett permanent slut på kriget. Andra var besvikna på FSLN:s politik på landsbygden (den bristfälliga jordreformen) och i städerna (de negativa konsekvenserna av den åtstramningspolitik som tillkommit med det strukturella anpassningsprogram som införts 1988), även om sandinisterna fortfarande kunde luta sig mot stöd bland ungdomen, arbetare och statliga tjänstemän, samt hos ett betydande antal lantarbetare.

Efter det svidande valnederlaget valde Daniel Ortega en politik som svängde fram och tillbaka mellan kompromisser med regeringen och konfrontation. Sandinistledningen, med Daniel och Humberto Ortega i spetsen, förhandlade om övergången med Violeta Chamorros nya regering.

Humberto var fortfarande överbefälhavare för en armé som krympts rejält. De mest vänsterinriktade medlemmarna av armén hade avskedats. På hans order fängslades dessutom fyra sandinistiska officerare anklagade för att ha levererat robotar till Farabundo Martí's nationella befrielsefront (FMLN), som planerade en resning i El Salvador.

Några månader efter att Violeta Chamorro blivit premiärminister växte en proteströrelse mot avskedanden inom den offentliga sektorn. Fackföreningarna utlyste generalstrejk och sandinisterna reste barrikader i Managua och andra städer runt om i landet. Men kampen avbröts sedan FSLN och Chamorroregeringen nått en kompromiss.

Även om en del åtstramningsåtgärder drogs tillbaka fanns andra kvar; delar av gräsrotterna inom sandiniströrelsen var missnöjda med villkoren för uppgörelsen. Det skulle bli till ett mönster: gräsrotterna mobiliserade, FSLN arbetade fram en kompromiss och åtstramningen fortsatte. Den

offentliga delen av både jordbruk och industri krympte, den statliga banksektorn upplöstes och statens monopol på utrikeshandeln upphävdes. Chamorro införlivade delar av Contras i polisstyrkorna. Åtstramningen skärptes.

Det måste också medges att efter högerns valseger lade några sandinistledare beslag på en betydande del av de egendomar som exproprierats efter segern över Somoza 1979. De som stod bakom denna ”piñata” skyllde på att de ville säkra FSLN:s tillgångar gentemot en regering som misstänktes vara ute efter att konfiskera partiets tillgångar.

Daniel Ortega befäster sin ställning

En grupp sandinistiska aktivister från den revolutionära perioden skulle de närmaste åren ta avstånd från ledningens inriktning. Det tog emellertid god tid på sig och Daniel Ortega utnyttjade den långsamt gryende medvetenheten till att stärka sin ställning inom FSLN och marginalisera eller utesluta dem som stod för en annan hållning.

Samtidigt lyckades han bevara sina goda relationer med ett antal ledare för folkliga sandinistiska organisationer, som ansåg att han i brist på bättre var den i ledningen som mest sannolikt kunde försvara de landvinningar som gjorts på 1980-talet. Det är delvis förklaringen till att Ortega 2018 fortfarande åtnjöt stöd av en del av befolkningen. Och detta bestod trots hans användning av ytterst brutala metoder för repression.

Ortegas konsolidering av makten inom FSLN är bäst beskrivet i en artikel från 2014 av Monica Baltodano, f d gerillabefälhavare och f d medlem av ledningen för FSLN och numera medlem av Rörelsen för att rädda Sandinismen (Movimiento por el Rescate del Sandinismo – MpRS):

Motsättningarna inom FSLN mellan 1993 och 1995 (som ledde till att ett stort antal yrkesarbetande, intellektuella och andra gick sin väg, många av dem för att bilda Sandinistiska rörelsen för förnyelse (MRS), som skiljer sig från Monica Baltodanos MpRS som bildades senare), något som fick Ortega och hans krets av obevekliga anhängare att inse vikten av att kontrollera partiapparaten. Det framgick tydligt på FSLN:s kongress 1998 då återstoden av Nationella ledningen, dvs sandinisternas församling och FSLN:s kongress ersattes med en församling i huvudsak bestående av ledarna för de gräsrotsorganisationer som förblivit Ortega trogna. Så småningom upphörde också den församlingen att sammanträda. I det läget inträffade en viktig brytning. Då stod det redan klart att Ortega alltmer höll på att avlägsna sig från vänsterståndpunkter med fokus på hur han skulle kunna utvidga sin makt. Hans tonvikt låg nu på makt för maktens egen skull.

Mónica Baltodano fortsätter med att förklara de allianser som slutligen ledde till att Daniel Ortega kunde återfå presidentämbetet:

För att utöka sin makt inledde han en process med att bygga allianser. Först med president Arnaldo Alemán, vilket ledde till de konstitutionella reformerna 1999-2000. Ortegas främsta syfte med den alliansen var att minska den procentandel som behövdes för att vinna presidentvalet redan i första omgången, fördela topposterna i alla statliga institutioner (som valkommissionen, domstolen för offentliga hearings och högsta domstolen) mellan de båda partierna och trygga säkerheten för FSLN-ledarnas privata egendom och affärsverksamhet [som man tillskansat sig under och efter ”la piñata”]. I gengäld gav han Alemán garantier för ”regeringsduglighet” genom att sätta stopp för strejker och andra aktioner för kraven från gräsrotterna.

FSLN slutade kritisera den nyliberala politiken. De närmaste åren blev de främsta ledarna för vad som en gång varit partiets massorganisationer invalda i nationalförsamlingen eller införlivade i strukturerna för Ortegas maktkrets. Därigenom upphörde de förstås att opponera sig mot politiken eller kämpa för vad de en gång trott på. Under de åren skapades också ”band” – jag skulle inte kalla det för en allians – med ledaren för katolska kyrkan, kardinal Obando. Det främsta syftet med den kopplingen var att kontrollera den del av regeringen som höll i valen via Obandos personliga, nära relationer med Roberto Rivas, som varit chef för valavdelningen sedan 2000. Det gav också Ortega ökat inflytande över både de troende katolikerna och den kyrkliga hierarkin.

Sedan Alemán anklagats för korruption och dömts till 20 års fängelse visade sig fördelarna med den uppgörelse han ingått med Ortega: Ortega såg till att de personer han placerat inom rättsväsendet

skulle ge Alemán en fördelaktig behandling och göra det möjligt för honom att avtjäna straffet under husarrest.

Längre fram 2009 gav Daniel Ortega, två år efter att han blivit vald till landets president, sitt stöd till högsta domstolens beslut att upphäva domen mot Alemán och frige honom. Några dagar senare återgäldade Alemán detta med att se till att det liberala partiets parlamentsgrupp röstade för en sandinist som talman i nationalförsamlingen.

De konstitutionella reformerna 1999-2000 reducerade den andel som behövdes för att vinna presidentvalet i första omgången till 35 procent om kandidaten hade fem procents försprång gentemot den närmaste medtävlaren. I november 2006 hade Ortega fått 38,07 procent och installerats i ämbetet i januari 2007. I november 2011 blev han omvald och på nytt i november 2016. Vid valet 2016 ställde Ortegas mångåriga livskamrat Rosario Murillo upp och valdes till vice president. (Hon hade länge varit språkrör för regeringen.)

En förrådd revolution

Efter 2007 har den politik Ortega och Murillo fört mer liknat den politik som förts av de tre högerregeringar, som efterträdde varandra mellan 1990 och 2007 än någon fortsättning av sandinisternas insatser mellan 1979 och 1990.

De tolv senaste åren har Daniel Ortegas regering inte genomfört några strukturella reformer: ingen socialisering av bankerna, ingen ny jordreform trots den stora koncentrationen av mark i händerna på de stora jordägarna, ingen skattereform för mer social rättvisa.

Frihandelszonerna har utvidgats. Sättet att se på intern och extern skuldsättning har gynnat kreditgivarna genom de räntor de erhåller och som ger dem möjlighet att driva igenom åtgärder som gynnar dem i form av utpressning.

2006 röstade sandinisternas parlamentsgrupp enhälligt tillsammans med högern för att totalt förbud mot aborter. Inga undantag över huvud taget är tillåtna, inte ens när den gravida kvinnans liv står på spel eller när det handlar om graviditeter som uppstått efter våldtäkt. Under sin ämbetsperiod har Ortega vägrat att ifrågasätta beslutet. Och förbudet inkluderades till och med i den nya strafflag som trädde i kraft i juli 2008.

Denna bakåtsträvande lag ackompanjerades av allvarliga attacker på organisationer som försvarade kvinnornas rättigheter. Med åren har dessa blivit de mest aktiva i motståndet mot Ortegas regering. En annan mycket oroväckande utveckling är att regimen, speciellt Rosario Murillo, systematiskt använder sig av katolicismen. Murillo har gjort en dygd av att fördöma kvinnoorganisationerna och det stöd de erhåller utifrån i kampen för rätten till abort som "Djävulens verk".

Nicaragua präglas fortfarande av mycket låga löner. ProNicaragua, den officiella myndighet som verkar för utländska investeringar i landet, skryter med att "minimilönen är den mest konkurrenskraftiga i regionen, vilket gör Nicaragua idealiskt för att installera arbetsintensiv verksamhet". På sistone har anställningstryggheten reducerats kraftigt: 2009 svarade den informella ekonomin för 60 procent av den totala sysselsättningen, 2017 hade siffran stigit till 80 procent.

Medan antalet miljonärer ökat har inget gjorts för att minska de sociala klyftorna. Ökningen av rikedomar, med bistånd av Daniel Ortegas regering, har i huvudsak gynnat nationellt och internationellt kapital. Dessutom har Ortega och hans familj stärkt sin förmögenhet.

Den gnista som startade de sociala protesterna i april 2018 var regeringens tillkännagivande att nyliberala åtgärder skulle införas i socialförsäkringarna, främst i form av en pensionsreform. De åtgärderna förordades av Internationella valutafonden, som Ortega haft utomordentligt goda relationer med sedan han tillträdde.

I ett uttalande i februari 2018 gratulerade Valutafonden regeringen för de resultat som uppnåtts: "De ekonomiska resultaten 2017 var över förväntan och utsikterna för 2018 är gynnsamma ... Vi rekommenderar att INSS (Socialförsäkringsmyndigheten i Nicaragua) tryggar sin långsiktiga

livskraft och korrigerar obalansen i systemet. Vi välkomnar myndigheternas insatser för att minska INSS finansieringsbehov.”

Den mest impopulära återfärden var en femprocentig sänkning av pensionerna för att kunna finansiera utgifter för medicin och en begränsning av indexeringen av pensionerna i förhållande till inflationen. Framtida pensionsförmåner för den nära en miljon löntagare som är anslutna till pensionssystemet skulle baseras på en mindre fördelaktig beräkning och leda till stora försämringar.

Det var åtgärder som blev den tändande gnistan för en omfattande proteströrelse, till en början i huvudsak bestående av studenter och ungdomar. Andra proteströrelser, framför allt den rörelse mot byggandet av en transoceansk kanal och där bönder och ursprungsbefolkning var de mest aktiva, slöt snart upp (kanalen är tänkt som ett alternativ till Panamakanalen och skulle, om den blir av, utgöra ett hot både mot miljön och livsvillkoren för bönderna längs den tänkta rutten).

Ortega sköt upp reformerna av socialförsäkringarna men först sedan han satt igång en våldsspiral där över 300 demonstranter dödades av säkerhetsstyrkorna och regimtrogen milis. Till demonstranterna anslöt sig en befolkning som var fyllda med avsky över regeringens repressiva reaktion. Protesterna radikaliserades med krav inte bara på frigivning av dem som fängslats utan också på att regimen måste avgå.

Utan att kunna lägga fram några bevis anklagade regeringen demonstranterna för att vara högerinfluerade ”kuppmakare” och ”terrorister”, som arbetade för att störta regeringen med stöd av USA-imperialismen. Ortega och Murilla ökade också på sin religiösa arsenal och fördömde demonstranterna för att ägna sig åt ”satanistiska” ritualer och aktiviteter som var främmande för Nicaraguas folk, ”eftersom Nicaraguas folk är Guds folk!”

Den 19 juli 2018, vid ett möte på årsdagen av den sandinistiska revolutionen, upprepade Ortega dessa absurda påståenden om ”satanism” och uppmanade de katolska biskoparna att driva ut djävulen ur demonstranternas kroppar.

I mitten av juli hade regeringens terrormetoder återgett den kontrollen över gatorna. Därefter följde massarresteringar och flera hundra personer, som regeringen betecknar som ”terrorister”, sitter fortfarande inspärrade. En del av dem har utsatts för tortyr och tvingats till falska bekännelser.

Sammanfattning

Den sandinistiska revolutionen startade som ett storartat försök till social frigörelse och förnyelse av den nationella stoltheten i ett beroende land, vars ställning som bakgård åt USA-imperialismen i decennier godtagits av den auktoritära härskande dynastin.

Även om sandinistregeringens politik mellan 1979 och 1990 medförde betydande förbättringar av levnadsvillkoren för de flesta nicaraguaner innebar den ingen brytning med den exportinriktade råvarubaserade modell som dominerades av storkapitalet. Inte heller gynnades medborgarnas aktiva medverkan i den ekonomiska och politiska beslutsprocessen.

Att de politiska institutionerna och FSLN:s egen organisation förblev oförändrade gav nyliberalismen möjlighet att återfå fotfästet. Vidare hade medborgarna inga redskap för att hindra Ortega-regimen från att korrumpiera de övriga regeringsinstitutionerna.

Denna insikt om den nicaraguanska revolutionen och dess urartning är ett uttryck för att revolutionärer och socialistiska aktivister måste uppmuntra bredast möjliga deltagande av massorna i kampen för frigörelse och även att upprätthålla deras självorganisering.

Av detta följer också att revolutionärerna måste bekämpa byråkratiseringen av den egna ledningen – och till att börja med skapa organisationer som respekterar den interna demokratin. FSLN under-skattade detta och man blev kvar som en politiskt-militär organisation efter att ha tagit makten. Man sammankallade inte ens sin första kongress som politisk organisation förrän 1991.

De åtgärder FSLN:s ledning vidtog efter högerns seger 1990 var helt klart avsedda att ge honom möjlighet att återfå makten för maktens egen skull. Vänstern inom FSLN, som under 1990-talet bildat kritiska strömningar, var för tillbakadragen.

Till sist måste den internationella vänstern göra en materialistisk analys av sociala och politiska processer. Det går inte att klamra sig fast vid drömmar om ”den reellt existerande socialismen”. FSLN:s utveckling och den politik man fört i Nicaragua sedan 2007 måste bedömas för vad det är och inte utifrån vad Daniel Ortega och Rosario Murillo kanske stod för som aktivister inom FSLN under 1970- och 1980-talet.

Helt klart måste Ortegas och Murillos fördjupning av den nyliberala politik som förts av deras företrädare inom högern, samt deras förbud mot aborter, fördömas av den internationella vänstern. Vänstern måste också kraftfullt ta avstånd från den repression som för närvarande pågår mot dem som protesterar och kräva omedelbar frigivning av alla politiska fångar.

Detta innebär inte att vänstern på minsta sätt får kompromettera sig genom stöd till högern och den pro-imperialistiska oppositionen. Tvärtom måste vänstern anstränga sig för att hitta kopplingar till, och stärka, de kritiska sandinisterna och andra medlemmar av den progressiva oppositionen mot Ortega och Murillo. Vi måste vända oss till de ungdomar som sedan april 2018 gått i spetsen för protesterna, till den feministiska rörelsen och till rörelserna bland bönder och ursprungsbefolkning, som motsatt sig den transoceaniska kanalen och andra destruktiva planer kopplade till det exportinriktade kapitalistiska produktionssättet.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips – om utvecklingen i Nicaragua

Charles-André Udry: [Nicaragua – en revolution på marsch](#) (1979)

Henri Weber: [Den sandinistiska revolutionen](#) (bok från 1983).

Maria Sundvall, [Nicaragua: Revolutionen lever — men under press](#) (1989)

Will Macmahon: [Vart går den nicaraguanska revolutionen?](#) (1989)

Paul Le Blanc: [Valnederlaget i Nicaragua](#) (1990)

Lloyd D'Aguilar: [Nicaragua - blandekonomin förrådiska fallgrop](#) (1990)

Paul Le Blanc: [Nicaragua och revolutionär marxism](#) (1990).

Inger Björk: [Har FSLN någon framtid?](#) (1991)